

Izhaja
1. in 15. dne
vsakega meseca.

Rokopisi
ne vračajo se.

ZORA

Stoji na leto:

redoma
po 4 forinte,
izjemoma
po 3 forinte.

ČASOPIS ZABAVI I PODUKU.

Pregled. Poezije: Elegija. Materni glasovi. — Oče in sin. — Ženska pisma prijatelju. — Črtice o izobraženosti jugozapadnih Slovanov. — O bodočnosti naše zemlje. — Primož Trubar. — Šekspirov Trgovec beneški. — Književnost in umetnost. — Listnica. —

Elegija.

O terque quaterque beati!
Vergilj.

Bratje dovolj je krvi, dovolj vam bratje spomina,
Grobov obile vrsté hranijo slavno imé.
Sredi požganih vasi, tam sredi nesreče domovja
Spi se mirno, sladkó, zabi gorje se grenkó.
Blagor ti bratovski rod, trikrat vam blagor junaci;
Ščit će vam bojni je strt, slavna za dom vam je smrt;
Ki kar čakamo mi, dosegli ste davno pred nami;
Srečen ni on ki živi, srečen, ki v slavi zaspi.
Seme, ratar ki ga spe, še v jutru kali ne požene,
Zima mine in dni mnogo za njo se vrsti.
Ko pa prisije pomlad in s cvetjem dolino zagrne,
Bratje, obila vam čast, v krvi sejana vam rast
Silno mogočno se vzpné, ko zora nova požári.
V kaplji nabira se vir, v kapljah obilih si tir,
Dela gromi in buči, da v morje nezmerno naraste.
Sredi požganih vasi, tam sredi nesreče domovja
Groblja se dviga v nebó, v skali na groblji tako
Bere se, bralo se bó, kdo v groblji tu sveti počiva.
Ondi mladine se rod zbiral bo, starec si pôt
Brisal in slepec bo vbral strune o padlih junacih,
Vnuk bode vnuku še pel, kaj rod je otčev trpél.
Bratje dovolj je krvi, dovolj vam bratje spomina,
On ki umíra kot ví, mrtev ni, večno živi.
Kaplje kapljájo ki nam na grob vam častni junaci,
V reko, jezero stekó, morje tam silno strašno
Polnijo, ki se čez breg zlije v prihodnjosti veke.

In iz pepela, krvi, požganih, razsutih vasi
 Vstalo bo mesto in grad, svobóda sijala bo zlata,
 Bratje tedaj na goró kres silni z mogočno rokó
 Pozni zažiga vam vnuk, pesem ves rod vam prepeva;
 Skala na grobu v nebó kaže mogočna, kakó
 Sveti dom ljubi Slovan, časti ga in zanj da umira,
 Priča kaj Slave je čin, kaže kdo Slave je sin.

A. Koder.

Materni glasovi.

Sém na materno koléno
 Vsedi detece se malo,
 In na srce sem ognjéno
 Deni mi glavíco zalo!
 Vtrujena je duša moja,
 Njej, ti dete, daj pokoja!

Oj koliko tvoja mati
 Pač z življenjem se bojuje,
 Duh ker njen ne zná pregnati
 Toge, ki srcé jej kljuje!
 Sinko, tesno dnes je meni,
 Oj vtolaži me, ljubljéni!

V mé okó ti svoje vpiraj,
 Z róčico mi božaj lice,
 S svojo ljúbavjo otiraj
 Meni boleštne solzíce,
 Me spominjaj, da sem mati
 Tvoja, ti moj sinek zlati. —

Le na materno koléno,
 Vsedi, detece se malo,
 Pa na srce sem ognjéno
 Deni mi glavíco zalo!
 Čuješ, káko ono bije?
 V nje mi ljubav tvoja sije!

P. D. - Pajkova.

Oče in sin.

Izvirna povest.

(Dalje.)

Odslej je sedela pogosto Rezika ob samotni žagi, ob gozdni tišini, ali ob šumečem jezu s staro tovaršico. Ljudje so brž zapazili vse to, majali z ramami in niso mogli umeti, kako da se druží bogata, mlada deklica z ubogo starko.

Tudi Mlinar je vedel vse to, a ugovarjal ni, kakor sploh ni mnogo govoril od zadnjih dogodéb z Reziko; dejal je: „ko pride ženin k hiši, bode vse drugače; zdaj naj bode, kakor hoče.“

In v resnici ženini iz premožnih poznanih hiš so se oglaševali od dne

do dne pri Mlinarju. Marsikak lepi mladeneč je skrivaje mislil na bogato Reziko, in zidal lepe gradove, ko bi jo mogel postavim dobiti za ženo.

A Mlinarju ni godil vsaki. Marsikaterega je odpravil z izmišljenimi, modro zasukanimi izgovori, nekaterega z besedo, da Reziki ni po volji, zopet tretjega na drugi način.

A Rezika ni vedela skoraj nič o tem. Če jo je zasačil kak mladeneč ravno v hiši, bila je prijazna in govorila rada z njim, a z lica jej nikdar ni izginila neka tiha žalost.

V tem času se je oglasil tudi mlad, lep, bogat kupec iz bližnjega trga. On je bil staremu po godu, kajti vse ga je hvalilo, vse vedelo o njegovem bogastvu in o razširjenj kupčiji.

Odslej je Mlinar še ponosneje hodil okoli poslopja, ostreje zapovedoval družini, kedar je vedel, da je kupec v hiši in lice, ki mu je sicer mračno bilo, mu je oživelo, se pomladilo za nekaj let.

Vendar Rezika se ni spremenila niti od teh dogodob. Posedala je, kakor sicer v svoji sobi, zapirala se ljudem in pogostoma obiskovala staro Barbo na samotni žagi.

Vbogi kupec pa, koliko se je trudil, koliko dni, koliko večerov presedel pri Mlinarjevih, koliko bogatih daril poklanjal Reziki. A hladnost, s katero se je zahvaljevala Rezika in trdila, da ne zasluži tega, da je vse preveč, pričala je jasno, koliko upa ima nje čestitelj, kako je zastonj ves njegov trud.

Čestokrat je ob tacih prilikah vstal kupec in odšel molče in žalosten. A vrnil se je zopet; izbiti iz glave si ni mogel misliti na njo; razumeti ni mogel, da Rezika nima srca, nima pogleda zanj; saj koliko jih gori za-nj, koliko jih ima na izbiro, zakaj se brani ravno ona.

V tistem času se je raznesla vže pozabljena dogodba zopet daleč na okrog in sicer, da je prišla sodnija na sled nekdanjemu Valentinu, da ima važne dokaze v rokah, da je on požigalec in celo kriv smrti lastnega očeta, ter da je stegnila po njem svoje pravične železne roke.

Zdaj je odpadel Mlinarju zadnji mrak z očij; kajti vedel je, da se brani Rezika možitve le zaradi Valen-

tina, katerega mora odslej le sovražiti in zaničevati, požigalec njenega lastnega imetja. Tudi ženinu se je razjasnil obraz, zadnjo zapreko svoje sreče je videl odpravljeno.

In po okolici in povsod se je kakor blisek raznesla ta novost. Mnogi so trdili, da bi bilo vse to lahko mogoče, da se je hotel maščevati Valentin Mlinarju in mu sežgal poslopje.

Le dve osebi ste bili, ki niste verjeli tega, Rezika in stara Barba. Prva je videla v tem uničeno zadnjo iskrico svoje sreče, druga osramotjeno svoje ime in svojo rodbino.

Dvojno gorje, oboje hudo, oboje neizbrisljivo; katero je večji ne vemo, to nam pokaže prihodnost, najpravičniji sodnik, najboljši zdravnik ranam, katere se ozdraviti dadó.

XII.

Bilo je nekaj večerov pozneje. Mlinar je sedel v spodnji sobi poleg ženina kupca in pol bokala rumenega vina je stalo pred njima na mizi.

Kupec je bil nekako vtopljen, podpiral je glavo v dlan, kakor da bi razdiral v mislih važne, imenitne reči.

„Mož bodi, prijatelj, pogum in prava beseda o pravem času naj te ne zapusti, pa vse se izvrstno izteče,“ povzame zdaj Mlinar in napije tovaršu, potem pa pristavi:

„Na, tu je moja roka, da jaz ne prelomim besede! Le ti glej, kako ravnaš, da dobro izpelješ začeto. Vest, ki sva jo podpihala v ljudstvu, je izvrstna, ako ne pomaga, zastonj je vse. Kar se tiče družih okolščin, pusti skrbeti mene. Jaz hudiča izženem iz nevkretnih butic, pa bi brezumne misli nedorasle deklina ne vničil!“

Kupecu zaigra veselje v obrazu in v očeh pri teh besedah. Ginjen

stisne Mlinarju podano desnico, a nenadoma zopet skrbno pristavi: „Ko bi pa vendar ne verjela tega Rezika, ako ga pozabiti ne more, in nima srea za me, o potem je bolje, da je tako; nesrečen bi bil jaz in ona, to bi bilo večno gorjé.“

„Nespametnost, otročarija! Tako govori in se spakuje pred poroko vsaka, a ko pride njeni čas, smeji se takim mislim.“

In ako ne pomaga vse nič, ako ostane trmasta, potem, čuj me, so drugi pomočki za nevkretne glave, potem govorim jaz besedo in zaverim te, ne brez vspeha, ako ne, ne zaslužim svojega imena.“

Te besede je govoril Mlinar z povzdignenim glasom, žarečim pogledom in kakor v hladilo svoje jezi, da si upa dvomiti kedo o resnici njegovih misli, izvrnil polno kupo v enem požiru v se.

Da bi pokazal kupcu svojo veljavo še bolj, zakliče: „Marjeta!“

S strahom in urno stopinjo prihiti stara služabnica, ki je pestovala nekdanj Reziko in živala od mladih dni pri hiši.

„Kje je Rezika?“ vpraša nekoliko prijazniši Mlinar.

„V sobi je, dobro jej ni nocoj. Bleda je, počitka potrebuje,“ odgovori plaho ženica in hoče oditi.

Mlinar zbledi, vgrizne se v ustnico in vsklikne: „Po njo pojdi, doli naj pride, gospod iz trga so tukaj in jaz hočem, da je tudi ona v družčini. Take sile jej ni, da bi se odtegovala mizi.“

Marjeta urno odide, sredi pota na stopnjicah pa vzdihne: „O ljubi Bog, še ob um bode vbogo deklet! Kaj hoče v družčini, kako naj bode vesela, če je sramoté, kedo vé ako

ne, v izmišljeni dogodbi njena najsvetejša čutila.“

Čez nekoliko se vrne Marjeta in naznani, da prosi Rezika odpuščenja, ker ne more pozdraviti gosta.

Mlinar zopet zbledi, krčevito stisne pest, kupca pa zalije rudečica, nekaj tesnega, otožnega se mu vleže na prsi.

Nekaj časa nastane tihota. Potem pravi Mlinar:

„Potrpitate, deklet je slabega zdravja, drugič bode drugače!“

Kupec niti ne odgovori na te besede, glavo podpre v dlan in nepremakljivo strmi pred se.

Čez nekoliko vstane meneč, da se mu mudi domu, da ga čakajo še opravila.

Mlinar ume to, nujno to govorjenje, barva ga spreletuje, nepopisljiva jeza mu gori v prsih, goreča strast zaradi nepokorne, trmaste gojenke.

Trenutek pozneje zdrči kupčev koleselj iz dvorišča in kakor bi bil kriv celó konj gospodarjeve toge, bežati mora, kakor ptica pod nebom, a brezsrčnemu biču, gospodovej jezi uiti ne more.

Mlinar veli natočiti še polič vina, katerega izpije v gostih požirih, kakor za odškodovanje nocojsne zadrege, katera vrê še vedno in kipi v njegovej glavi. Čez nekoliko vstane, prižge svečo in koraka z njo iz sobe skozi vežo in po stopnjicah v Rezikino spalnico.

Ondi gorí svetilnica z velikim otrinkom in le na pol razsvetljuje stano. Na divanu sloni Rezika, obraz zakrit z rokami in se ne gane. Prišleca ne čuje. Kakor okamenel obstoji nekoliko Mlinar. Pogled otožne, blede deklice mu omeči debelo skorijo njegovega srca, izvabi mu morda misel, da je Rezika sirota, brez očeta in ma-

tere, da nima človeka na vsem širnem svetu, ki bi skrbel za njo, razun njega. „Kaj sloniš tu, k počitku pojdi, če ti nij dobro!“ pravi zdaj Mlinar bližajoč se deklici. Rezika se zgane, jekne kakor preplašena, z desnico pa zakrije urno nekaj belega, ki leži pred njo na mizi.

Mlinar se pripogne, odrine dekličino roko in zapazi skrivno podobo nekdanjega Valentina.

Kakor bi ga vgriznila kača, odskoči pri tem pogledu. Gosti obrvi se mu nakopičijo, obraz mu zalije kri in v nepopisljivi togoti zakriči:

„Oh dekline! To je tvoja bolezen, to tvoja nevbogljičnost, trma, nečast, ki jo napravljáš svojemu oskrbniku, pošteni hiši in sama sebi. Gorje ti, danes se je razkrila tvoja goljufija; ali vedi, da tvoj starec se ne goljufa, da ne mara pritepencev, požigalcev, hudodelcev v hišo, da pogine prej rajši sam in ti trmoglavka ž njim!“ Izgovorivši zgrabi z nepopisljivo strastjo podobo, raztrga jo v kosce, vrže na tla in pohodi s čevljem. V tem trenutku plane Rezika kvišku, oklene se z obema rokama oskrbnika, koleno jej zdrsne na tla in ihti s povzdignjenim pogledom: „Gorjé, neizmerno gorjé! kaj sem zakrivila, da ravnate tako neusmiljeno z menoj? O kaj vam je storil mladeneč, da ga preklinjate in zaničujete? In če sva kriva oba, dovolite, jaz naj trpim tudi zanj, samo njega ne sramotite, on je nedolžen, on je najblaži človek vsega sveta.“

Mlinar zaškriplje z zobmi, krč mu vije roke, razjarjen razteguje obraz. Še v hujši strasti vsklikne:

„Hinavka, molči, molči! on je nedolžen, on je pravičen, — on požiga-

lec, morilec lastnega očeta! jega naj spoštujem, njega ne pustiš iz misli? Pozabiti ga ne moreš. A povem ti, rajši imam, da pogineš pred menoj tu na mestu, da se pogrezne to splotje v pekel, predno bi gospodaril on v njem; to si zapomni, in ako ne, uči naj te moja pest, kaj je pokorščina nespametne dekline.“

Izgovorivši, dvigne jezgrovito svojo koščeno pest, morda ne vedoma preslepljen od neizmerne strasti. A Reziko zapusté v tem hipu moči, v nezavesti omahne na obraz na trda tla — in kakor brez življenja obleži.

Starca prešine strah. Strašna misel se mu vzbudi, da si je storila morda deklica žal sama sebi v obupu. Plah kakor begun hiti torej iz sobe na plan. Spat ne, tega ne — doli v vaško krčmo, kjer splakuje do jutra v pijači jezo in žalost v se nazaj, kakor da bi bilo poravnano s tem vse, kar je zakrivil v svoji sebični, ponosni časti in še večega bogastva željni strasti.

Na Rezikin krik prihití stara Marjeta, dvigne onemoglo deklico, položi jo na belo posteljo, tolaži, pogovarja, obeta zlate bodoče gradove, a brez vspeha. Le semtertje se odpró Reziki oči, in posled se čuje šepetanje: „Ne žaluj, Marjeta, tvoja Rezika je srečna, dokipela je do vrha kupa njenega strupa, le še nekaj trenutkov in potem, potem je očiščen moj — Valentin, očiščena njegova nevesta.“

Starka ne ume teh besed, bleda strmi in dviguje koščene roké v molitvi, kakor da bi prosila, naj blede dalje, sanja dalje deklica, saj sanje, edine sanje so prava sreča vesoljnega človeštva.

A. Koder.

(Dalje pride.)

Ženska pisma prijatelju.

VII.

Prijatelj! Teško je meni kot ženski, o ženstvu odkritosrčno govoriti. Kajti ni je stvari na svetu, koja bi bila takó popolna, in zopet takó nepopolna, kakor je baš ženska. Na njej cvetó najblaže človeške čednosti, in zopet nahajamo v njej najhujše slabosti. Od kod to prihaja?

Skoro občno mnenje je, da je ženska revna na duhu, da ona nima lastnostij, s kojimi bi se zamogla povzdigovati k popolnosti.

Jaz to trjenje popolnoma odbijam ter sem prepričana, da priroda pri razdeljevanju svojih darov ne razločuje možkih od ženskih, temveč da daje prvim samó več podvzetnosti, a drugim več bojazljivosti.

Človeški značaj pa se vstvarja iz okolščin življenja in se utrjuje po duševni izobraženosti.

Neizobražen možki je stokrat slabiji od neizobražene ženske, kajti, ako je ta nevedna in v časih tudi hudobna, je pa on tem nevednej in tem bolj divji.

Ženski duh ima premalo duševnih opravkov, ima premalo predmetov tehtnemu preišljevanju. Od tod izvira toliko njenih malih pregreškov, kakor n. p. oholost, nestanovitnost, nevošljivost, jezičnost i. t. d. Postavimo, da damo ženski — kar pak potrebno nij — možko izobraženost, da jej damo duševno hrano s tem, da se ona seznanj s povestnico, z literaturami, z znanostmi, pa da gledamo, da je nikdar ne bo dolg čas obhajal, in videli jo bomo postati podvzetno, energično, videli bomo ukrepiti se njeno nagnenje k dobremu, in utrditi se v njej plemenit značaj.

Zgodovina nam podaja dovolj vzgledov izvrstnih, energičnih žên, takó da smemo verjeti, da ženska nij manj obdarjena s talentom, nego možki.

Od Marije Terezije, velike avstrijske cesarice, koja je v najhujših državnih zadregah takó energično vladala in vodila svojo državo, do Lotte, dobro znanega Goethejevega ideala, koja je z vzgledno natančnostjo in ljubeznijo vodila domače gospodarstvo in mnogobrojno rodbino ubozega pastorja, njenega očeta, nahaja se v vsakem stanu, v vsaki umetnosti in v časih tudi znanosti dovršenih, izvrstnih žensk.

Toda, prijatelj, da me tukaj slabo ne umejete. S tem, kar sem do tod navela, hotela sem samo dokazati, da ženska nij moralično slabija od možkega, nikakor pa, da bi Vi menili, da jaz želim žensko videti emancipirano in učeno.

Ženska je vstvarjena pred vsem za dom, kakor riba za vodo; slavo naj si ona pridobiva v tihem kraljestvu domačih zidov; ondi naj ona vlada in naj si ne želi postajati velika in imenitna v znanostih in umetnostih. Hrepenenje po slavi bi pogubilo njo in vse, ki živijo pod njenim nadzorstvom.

Ali vendar, zagotovljena sem, da vsaki ženski, sevéda, iz boljših krogov, ostaja od domačih dolžnostij še dovolj časa za izobraževanje same sebe. Sej, koliko časa ona navadno trati na ničurnosti, kakor n. p. z nakinčevanjem, s pohajkovanjem, z brezposelnostjo, kolikokrat ona vzdaha od dolzega časa.

In táko samoizobraževanje, koliko ono koristi njej sami, njenemu bodo-

čemu stanu, njenim otrokom in celi nje rodbini! Dobro vemo, da navadno so otroci takoršni, kakošne so njih matere, iz otrok pa postajajo zarodi, iz zarodov pa narodi.

Ženske bi se morale toliko izobraževati, pa bi razločevale blago od neblagega, pošteno od nepoštenega, da bi znale vcepljati v mlada otroška srca veselje do delovanja, bodisi duševnega, bodisi telesnega, da bi znale jih vrvjati v življenje.

Da vam odkritosrčno povem, prijatelj, meni sedanje ženstvo nič kaj nij po godu. Njegova večina nij za drugo vneta, nego za zvananjost, za blesk in lepoto, in ko bi mogel človek pogledati v njih notranjost, prestrašil bi se neizmerne njih pustosti.

Kdo pa je tega najbolj kriv? — Največ možki sami. Iz lastnega izkustva in z lastnimi očmi sem večkrat videla, kako možki dvorijo in častijo le žensko lepoto, le ženski blesk, žensko čednost in blagost pak popolnoma prezirajo. Pri veselicah se človek te žalostne resnice najbolj prepriča. Tam, kjer se šopiri kakošna ponosna ženska postava, kjer blešči zlató in visijo trakovi, se zbira moštvo, ako tudi jim omenjena lepota ne zna družega odgovarjati nego navadni dolgočasni „da“, „ne“, „hvala“! Nasproti pak vidimo popolnoma zanemareno blagoumno žensko, koja z bolj prosto obleko in z dostojnim obnašanjem ne vzbuja pozornosti občinstva.

Žalibog, prijatelj, da zato tudi ves ženski trud in vse njih prizadevanje nima družega namena nego možkim dopadati, ker ženska dobro vé, da večina možkih odpušča lepi ženski vsakoršne bedarije in neduhovitosti, kakor ženske odpuščajo možem vso njih grdobo in zarobljenost.

Ko bi tedaj možki bolj podpirali čednost, nego zvananje lepoto, gotovo bi si ženske bolj prizadevale s čednostmi si pridobivati njih simpatije, kakor zdaj z lepotičevanjem.

Toda prijatelj, vse ženske niso takoršne, kakoršne sem Vam narisala. Najde se tudi pravih žensk, koje so ponos svojim rodbinam, koje so dobri angelji svojim hišam, in kojih čednosti tiho in nevidno delujo na nравstveno in gospodarstveno stanje svojih rodbin, baš kakor se rosa skrivno vlega na žejno cvetico, da jo s svojo dobrodejno mokroto okrepcá.

„Ženska je videti, kakor velika slabost, a mesto tega je ona velika moč“, rekel je o nekej priliki Viktor Hugo, in koliko je resnice v teh besedah! Ako namreč opazujemo žensko v podobah dobro sestre, zveste soproge, blage matere in pridne gospodinje, odkriva se nam dovolj njena moč, in možki jo tukaj nehoté morajo občudovati, dobro vedoč, da oni se nikdar ne bi tako požrtvovali drugim, kakor se ona svojim dragim popolnoma daruje in žrtvuje.

V tem je tudi skrivnost sodržana, zakaj je ženska pri vseh svojih slabostih vendar bila vedno opevana in spoštovana od pesnikov in učenih mož.

In glejte, prijatelj, celo trivijalni Heine, koji v svojih pesmih neprestano smeši Bogá, vero, nebesa, pekel, ljubezen itd., isti Heine je v največih svojih mukah, na trdo posteljo priklenen, vendar opeval ženske in to z največo nežnostjo. Ženske n. p. on primerja cveticam, kojih ne more pogubiti ne pekoči žarek solnca, ne ostrih nevihte. Tisoč in tisoč metaljkov se veseli njih sladkostij, a one vendar ne izgubivajo ne svoje lepote,

ne svoje vonjave. Pride pa-li jesen, cvetice še živijo, a metuljčkov nij več.

Pomen teh besed je jako globok in skrit, tako, da sem prepričana, da marsikoji hudobnež bi trdil, da jih ne umeje, samo zató, da ne bi žensk poviševal. Vi pak, prijatelj, da-si niste baš posebni čestitelj našega spola, ven-

dar vem, da bodete hoteli razumeti pomen teh besed, in tudi brez nasprotovanja nam privoščili v njih sodržani poklon. Samo s tem pogojem dobite od mene v kratkem drugo pismo.

Do tedaj pa mi hranite prijazen spomin!

P. D. - Pajkova.

Črtice o izobraženosti jugozapadnih Slovanov.

(Konec.)

Narodu slovenskemu je po čudovitem naključju osode pred vsemi drugimi slovanskimi plemeni pripalo tako geografično položnje, da se on z dvema izmeju najizobraženejših narodov mejaši: z Nemci in Italijani. Vsako drugo slovansko pleme se k večemu z enim samim kulturnim narodom dotika, sicer pak je od barbar-skih okroženo. Takó imajo Rusi, Poljaki in Čehi Nemce, Hrvati in Srbi Italijane za sosedo; Rusini, Slovaki in Bolgari nimajo nikakve dotike s kakim najizobraženejših narodov Evrope.

Naše geografično stanišče bi moralo tedaj na naše izobrazovanje izvrstno uplivati. In v resnici! ko bi nam druge okolnosti ugodnejše bile, sad naše ugodne geografične lege moral bi vidneji biti. Vendar pak se sme trditi, da narod slovenski k najizobraženejšim slovanskim plemenom pripada, in da on, da-si bi ga za Čehe in Poljake postavljaj, vsaj nij niži od Rusov in Horvatov, ako ne tembolj viši od slednjih dveh, jaz menim v kulturohistoričnem oziru, druge ozire tu izključivši. Oddaljeni in od izobraženih zapadnikov razločeni Rusini, Slovaki in Bolgari stojé zato tudi v

izobraženosti niže nego mi Slovenci. Tudi Srbom, ugodno državno položnje izjemši, ne bi jaz v kulturnem oziru višega mesta odmenjal nego nam. —

V čem pa se kaže upliv naših dveh sosedov na nas?

V raznih ozirih, ali najbolj menda v sledečih. Od Nemcev so Slovenci prejeli pred vsem drugim svojo javno, državno in pravno upravo. V starih časih je pri nas vladal fevdalizem, kakor sredi nemškega kraljestva. Ostanki onih časov so pri nas številni gradovi in njih razvaline. Tudi poznejša pravna uprava s svojimi „župani“, „rihtarji“ in „beriči“ je nemška naprava; njih ostanki so vidni v pre-množnih „grajščinah“. Tudi v družbenskem oziru je bilo pri nas nekđaj z večine vse po nemški osnovano; naše starejše nar. pesni poznavao „norec“ („grajski norec“ v nar. pes.) in vitežke običaje. Da je sedanje naše javno življenje skozi in skozi po nemškem kalupu osnovano, nij skoro treba posebej omenjati. Tudi v cerkvenem oziru je pri nas mnogo slédov nekđaj vladavšega nemštva, ker se iz mnogih cerkvenih in verskih izrazov vidi; prim. uže besedo „cerkev“ samo, ki je iz stare nemščine vzeta.

Kar pa domače in hišno naše življenje zadeva, vidi se pri nas poleg nemškega upliva tudi italijanski. To vidimo posebno iz premnogih poznamenovanij za k življenju potrebne reči; prim. „omara“, „morela (omrela)“, „hlače“, „peča“, „facót (fecenekelj)“ i. t. d. V tem oziru vidimo pa tudi mnogo nemških izrazov za domovje in kar je v njem: „hiša (hiža)“, „izba“, „lina“, „aker“, „škrinja“, „ponva“ i. t. d., kar kaže, da se je v kulturnem oziru pri nas italijanščina z nemščino borila, obé pa zopet z domačim jezikom in z domačimi stariimi običaji.

Ta borba je nasledek zemljepisnega položaja in mejusobnega narodnega uplivanja.

V telesnem oziru se uplivajo narodi v tem, da si vsak izkuša število svojih ljudij in prostranost svojega zemljišča na račun ostalih pomnoževati, s tujo krvjo se oplemenjati in podkrepljati, s tujim pridobitkom — v mirnih časih se vé da na mirni način — si opomagati, s kratka: po zakonih „prirodnega samohranjenja“ se razširjati.

V to vrsto vzajemnega delovanja spadajo ženitve, preselitve, prekupčije, trgovinske konkurence itd. Ta stran je najbolj državoslovna in gospodarstvena. Kdor pozna narodno*) življenje na naših mejah, nemških kakor italijanskih, ta vé, kakó se baš v tem oziru tuji elementi v našega usiljujejo.

Duševno uplivanje pa se vrši izmenjavanjem duševnih nazorov, predavanjem znanostij in umetnostij, učenjem dotičnih jezikov in literatur,

*) besedo „narodn“ rabim za „Volks“ ali „national“, kajti to je prvotni in glavni pomen te besede. Pis.

enačenjem družtvenih in rodbinskih odnošajev.

Duševna stran uplivanja torej zadeva vprašanja izobrazenosti sploh.

Nij mi skoro treba posebej opazovati, da je duševno uplivanje močnejše in stalnejše od telesnega. Duševni nazori z nami živé, z nami do naše smrti trajajo ali pa se v potomcih naših nadaljujejo od pokolenja do pokolenja. Telesne razmére pak se brzo ménjajo in so malo trpežne — nov dokaz, da duh vé velja nego materija.

Vendar pak se vidi tudi na prvi pomisljaj, da ste obé razméri dotikanja navadno vzporedni, paralelni. One se spremljate. Z duševnim uplivanjem se vrši skoro vselej tudi telesno, in isto tako tudi obratno: s telesnim duševno. —

Rečeno veljá o mejašenju dveh narodov sploh, brez vsega ozira na državoslovne njiju meje.

Koliko močnejše mora to uplivanje biti pri sosednih narodih iste države ali dežele, bodi-si, da sta si v telesnem, kakor duševnem oziru enaka, bodi-si, da je eden njiju gospodujoč, drugi pa podložen.

Najpopolnejša oblika mejusobnega delovanja je tedaj brez vsega dvoma ta, kadar se dva po vsem čem bolj izobrazena naroda v istej državi mejašita. Kar sila nikdar ne premore, to doseže enakost izobrazenja. Sila pretgruje, izobrazenost utrjuje rahle duševne vezí med raznimi narodi. Kajti duhovi izobrazenosti so si prijazni, duhovi silovitosti pak vedno sovražni in protivni. Edino duh prave skladne izobrazenosti more na zemlji vstvariti „kraljestvo mirú“, po kojem sedanji, svojim trmam in poželenjem slepo služeči, a zato trpeči svet zastonj vzdihuje.

Mir bode narodom prisijal edino v dobi splošne, visoke, svetovne izobraženosti, ktera čista izvira iz človečnosti in se steka v obliko kristjanstva.

Ta kristjanska oblika človečnosti pa je izražena v najvišej misli, ktero je svet kedaj čul, v prostih besedah: „Ljubi svojega bližnjega!“

Samó posledica te, vse človeštvo preobrazujoče besede je druga: „Ljubi svoje sovražnike!“ dva izreka, koja — da-si sta črez 1800 let znana, — ipak še nista prodrła do popolnega priznanja.

Pred tema izrekoma giné kot sneg pred solčno gorkoto teorija materializma, ktera se glasi: „Ohrani se, kakor koli se moreš!“

V slednjem geslu leži zakrita iskra večne vojne; iz onega gesla pa klije večni mir človeštva.

Ako hočeta dva naroda srečna mej seboj živeti, treba pred vsem, da se spoštujeta, ljubita. Brž ko se začneta črteti, gine obeh svetovna sreča.

Ohrani se, ali spoštuj, kar nij tvojega; razvijaj se, ali ne davi zató brata! Brat pa ti je vsak, črne ali bele, rudeče ali žolte telesne barve!

Izobraženost sama na sebi, brez teh kristjanskih načel, je dvorezni meč. Kultura sama razvija dobre in slabe kalí človeške duše; iz kulturnih sredstev lahko izkuješ meč in plug; s samo kulturo lahko povzdigneš, pa tudi potlačiš in pokončaš, oblažiš in pohujšaš svojega brata.

Kristjanstvo ti kaže pravi način, kakó je imaš rabiti.

Človečnosti (humanitas) je kristjanstvo v korektiv (popravek), a kristjanstvu zopet človečnost. Nijedna teh v mejunarodnih odnošajih ne sme manjkati, obé se dopolnjujete in popravljate.

Iz tega načela sledí dvoje mejunarodno pravilo:

Izobraženejši narod vzdiguje slabšega brata in mu na noge pomagaj; menj izobraženi pa si prizadevaj popolniti se in bratu v izobraženju poenačiti.

Izobraženejši narod si takó pridobi zaveznika in prijatelja za vse bodoče slučaje; slabši brat pa zadobi v močnejšem pomočnika; obeh mejunarodne razmére pa postanejo ugodnejše.

Ko bi n. pr. Benetke bile po pravilih človekoljubja vzgojevale svoje menj izobražene podložnike, imele bi bile ob časih sile zvestih zaveznikov; takó pa so se tlačeni podložniki v prvem trenutju nevarnosti od svojih tlačiteljev obrnili in s sovražnikom potegnili.

Takó tedaj zakoni človečnosti ne ne veljajo samó za privatno, nego tudi za javno in mejunarodno življenje. Njih zanemarjanje se vselej kaznuje po večnej pravičnosti, ktero so si Grki vpodabljali kot boginjo „Nemesis“; izpolnovanje onih zakonov pa priraja zemski blagoslov.

Kdor pozna svetovne dogodbe naj-novejšega časa, utegne dvomiti in ugovarjati: „Po svetu edino sila gospodari.“

Iz tega, da surova sila vladari, pak ne sledí, da je to najboljši način mejunarodnega razmerja.

Da sila ne oblažuje svetá, kaže sedanje stanje Evrope, ktero se dá s temi-le kratkimi besedali izraziti: občna oboroženost, hiranje občnega blagostanje, pomanjšanje občne izobraženosti in kristjanstva, ponehavanje občne srečnosti, sproti pa naraščenje občnega slabostanja in čem večega nezadovoljstva.

Ako Darwin v prirodi vidi samo borbo za življenje, tedaj ima on preveč prvotnega, a premalo napredujočega človeka pred očmi. Samó divji narodi mogo se pokončevati, mené, da jim bode pokončanje drugih v večo korist služilo, nego njih družba; izobraženi narodi pa vidijo v sosedih barem konsumente in kupce, ako uže ne verujo v veliko blagost človeške vzajemnosti, matere vse zemske sreče, in bi se zato imeli vzajemno štediti in ohranjovati.

Čudim se, da mej obožatelji načela „surove sile“ nahajam tudi nekoje humaniste.

Joh. Scherr, velik humanist, ki pa je iz optimistov (kakor se navadno godí) k pesimistom prestopil, bil je gotovo slabe volje, ko je napisal sledeče besede: „Ljudje, stranke in na-

rodi niso za to na zemlji, da bi se ljubili, nego da si delajo konkurenco. Ljubezen k človeštvu je „švindol“, „humbug“ i. t. d.“

Kdor pozná čudovite tendence Scherr-ove, ta si to nedoslednost brž stolmači; takó more samó šovinst, a ne humanist iz Scherra govoriti.

Kratko rekoč: sila poraja samo silo, sila pa večni boj — po lepim in resničnim besedah pisma: „Kdor prvi potegne meč, ta se prvi pogubi mečem.“

Ako se sedanjim napetim, bojaželnim časom vidi jedini meč in prah odrešitelj od zla, nij, da bi to moralo biti stalno geslo bodočnosti.

V edinem mejusobnem spoštovanju in čuvanju narodov leži kal „večnega mirú.“ — R + P

O bodočnosti naše zemlje.

(Konec.)

Ker se pa tudi kislec z mnogim kamenjem kemično veže ter „oxyde“ stvarja, mora se tudi on vedno bolj v ozračju zmanjševati. Živali ne bodo imele več toliko živnega zraka, da bi zamogle v prav mnogem številu živeti; odvisne bodo od rastlin, ki po razkrojenju ogljenčeve kisline zopet nekoliko kisleca v zrak oddajo. Ali ako pomislimo, da tudi rastline nekoliko kisleca porabijo, da one same živalim živež dajejo, lahko razumemo, da ne more nikdar pravo razmerje med živalmi in rastlinami obstati, vsaj za dolgo časa ne. Zemlja bode po časi posrkala v sebe vodo, ogljenčevo kislino in kislec, ter jo bode edini dušec obdajal, ker se ta le z malo-

kojo snovjo veže, če morebiti tudi tega v svoje luknjice ne popije. Kadar so ogljenčeva kislina, voda in kislec porabljeni, izginiti morajo tudi vsa živeča bitja, ker brez teh snovin ne morejo biti, ter nehal bode „boj za življenje“ med živimi bitji.

Ali predno se to zgodi, vršile se bodo še druge spremembe na zemlji. Zemlja je bila nekdanj, kakor je še sedaj naše solnce, vsa goreča, v tisuč in tisuč letih pa do današnjega dne razhladila se je toliko, da zgornji del skorje kacic 20 do 30 metrov globoko sedaj le solnce razgreva, da zemeljska notranja toplota skoro nikakega vpliva več nima na površje zemeljsko. Ker solnčni žarki na obeh polih zemljo

jako pošev zadevajo, ne morejo je dosti razgreti, da bi se razstopil tam večni led. Tu vidimo, da notranja zemeljska toplota ne more več leda topiti, ki jo pokriva, da! še zemlja je zmržena več metrov na globoko. Trditi pa vendar ne smemo, da bi nikake gorkote ne prišlo iz zemlje na njeno površje. Akoprem zemeljska škorija gorkoto jako slabo vodi, vendar je prihaja zmiraj, če tudi prav malo, na površje, ki se v svetski prostor izgubiva. Svetski prostor je jako jako mrzel, ter cenijo njegovo gorkoto na 50—100° Celsijevegu gorkomera (pod ničlo). Razhladiti se mora torej vsako telo v mrzlem svetskem prostoru, ki še ima več gorkote, kakor — 50° do 100° C.

Kakor je že bilo gori omenjeno, dobiva naša zemlja skoro vso toploto, kojo kaže na svojem površju, od solnea. Dokler ostane solnee tako gorko, kakor sedaj, nij se nam treba bati, da bi vse na zemlji zmrznilo. Ali mora se tudi solnee, če je tudi sedaj še silno silno vroče, ohladiti. Sicer so zvezdoslovci proračunili, da se solnčna gorkota od Hipparcha t. j. okoli 2000 l. niti za $\frac{1}{170}^{\circ}$ nij znižala; a že se prikazujejo prav pogostoma črne pege na solncu, koje se smatrajo za prve strjene škrlj na solnčnem površju. Ali bolj ko se bode solnee razhlajevalo, manj bo dobivala zemlja toplote od solnea. Večni led se bode vedno bolj širil od obeh tečajnikov, ter tudi ločnica večnega snega se bo bližala vedno niže dolinam. Kar ne popije zemlja vode, zmrzne v večni led, ki bode vedno več zemeljskega površja pokrival, ter se zmiraj dalje od severa in juga proti ravniku raztegoval. Živali in rastline bežale bodo pred večno smrtjo proti ravniku v toplejše kraje,

gnala jih bo prevelika zima mrzlota, ki jim že sedaj na obeh polih pretí. „Boj za bitje“ postane med njimi vedno huji, bolj ko se omeje geografični prostori.

Kar je močnejše narave, premaga svoje sobojevnike za življenje, ter se ohrani in dalje plodi, dokler tudi njemu zadnja ura odbije in vse potrebnosti k živjenju ponehajo. Tudi človek, ki se najbolj ustavlja vsem neugodnim mu uplivom, moral se bode udati preveliki sili, ter zapustiti severne in južne kraje, kder še sedaj biva, ter se podati v toplejše. Že sedaj je mnogo krajev, mnogo zemlje, od koder so se morale živali in rastline skoro popolnoma nazaj pomakniti, kamor ne more več človek priti niti sè svojimi velikimi in raznimi pripravami ne, in kder so v prejšnjih geologičnih časih rasle velike palme, koje nahajamo sedaj le v toplejših deželah. Severni in južni pol sta že človeku nepristopna; zapustiti bode človek moral, če tudi ne še kmalu, dežele, ki ga sedaj le za silo živijo, kakoršne so Grenlandija in Patagonija, severna Skandinavija in Sibirija, ter podati se proti ravniku iskat si novih stanovišč, kder mu bo zemlja potrebni živež še rodila.

Solnčna toplota se bode vedno bolj manjšala, njegova svitloba pojemovala, ter le še kot brleča lučica svetila. Le ozek pas ob ravniku ostane še za nekaj časa oživljen in brez ledu, razgrevan od pojemajoče toplote solnčne. Le najskromnejše rastline in živalice še bodo zamogle na tem pasu živeti, in med njimi še morebiti tudi zadnji ostanki ubozega in revnega človeka, pred kojim sedaj vse trepeče. V svoji revščini si bode iskal, kar bi ga moglo še živiti in rediti, kakor sedaj Eskimovec, dokler tudi njemu

solnce ne bode davalo dovolj gorkote. Tako pride tudi njemu, ki se sedaj rad imenuje „gospodarja prirode“, zadnja ura, kakor je že prišla mnogovrstnim živalim in rastlinam pred človekom, in bode prišla vsem živalim, ki še sedaj krepko žive in se zdrave plodijo. Tako zaspi tudi enkrat Adamov sin na večno in izgine z obraza zemlje za vselej! Kder sedaj bogata mesta stoje, kder lepe gorice sladko vince rode, kder po pisanih livadah in plodnih poljih raznobarni metuljčki od cveta do cveta letajo, in sladek med iz cvetov srkajo, kder vesele ptičke radostno žvrgole, koder se sedaj „železni konji“ s hitrostjo ptičev, vrlih letavcev, skušajo, in električna iskra s hitrostjo bliska iz enega kraja v drugi vesele in žalostne novosti prenaša, — vse to bode pokrival enkrat večni led in skoro niti sluha ne duha ne bode ostalo o tem, ker si je vstvaril človek sedaj in si še bode. Le tu pa

tam ohrani se morebiti kaj malega v zemlji, kakor se je od prejšnjih geoloških časov ohranilo rastlin in živalij ali pozneje stavbe na kolih, a nihče bi si potem ne mogel več iz te male zapuščine vstvariti pravega pojma o tem, kako je sedaj.

Vse trpljenje pa tudi veselje neha tedaj; strasti ne bodo več razburjale človeških prs, sovraštva ne bode več na zemlji, in tudi ljubezen — šla bode iz svetá, — „počivala bodo sreca nepokojna.“ — Večni mir bode na zemlji, vladarila bode smrtna tišina, ne bode se čul nobeden človeški glas več, kadar se solnce ohladi in njegova luč otemni. Nobeden žarek ne pride več od solncea na zemljo, vse zagrne večna noč; večni led zakrije in odene vse dobro in slabo, kar se je kedaj na zemlji zgodilo! — To bode konec sveta, — to bode „sodnji dan!“ *) —

D. S.

Primož Trubar.

(Dalje.)

Najvažnejše točke tega predgovora so v kratkem sledeče: „Ker je uže neki duhovnik, Štefan Konsul, rojen Istrec, apostolsko zgodovino in druge knjžice iz slovenščine na hrvatski jezik, koji je vsem Hrvatom, Dalmatincem, Bošnjakom, Srbom („Syrfen“) in Turkom (!) do Carigrada občen, uže prevel, zato se je on (Trubar) čutil primoranega, tudi drugi del novega testamenta prevajati.“

Temu prevodu je bilo pridejano razve prevoda tudi obširno razlaganje pisma do Rimljanov. Posvečen je cesarju Maksimiljanu s pohlevno prošnjo:

Njegovo veličanstvo naj bi bilo s pobožnimi in pametnimi Kranjci, Spodnje-Štajerci, Korošci, Krašani, Istrani in Dolenjci (Windischmärkern) — kajti vsi ti deželjani temeljito razumevajo moj jezik in moje pismo — vsem mojim prejšnjim in bodočim spisom najmilostivejši zavetnik, pospešitelj, nepristransk razsojevalec in sodnik. Kjer sem krivo storil, tam se hočem rad dati podučiti, ako pa sem kje obžalo-

*) Po Falb-ovem mnenju, koje smo letos v „Zori“ str. 161 prijavili, ne bi se inela gorkota in luč iz svetá kedaj izgubiti. Ur.

vanja vredne, pohujšljive in zapeljive misli ali zmote v svojih spisih povedal in se takove najdejo, tiste hočem v javnem tisku v nemškem kakor v slovenskem jeziku pred vsakterim pripoznati ali pa preklicati.“

Ali tudi iz drugih povestničnih virov nam je znano, da si je kralj Maks česki, poznejši cesar Maks II. o tem s tadanjim vojvodo Kristofom vitemberškim neprestano dopisoval in za Trubarja in jegovo literarno delovanje posebno zanimal.

Važen v tem oziru je neki list, pisan v Beču 4. febr. l. 1560, v katerem kralj Maks prejem Trubarjevih knjig — Primoš-Trubarjevega poslanja („Missif“) — potrjuje. Še važneje pak je neki drugi sledeči list, dan iz Beča 19. febr. l. 1560, ki poročilo o Trubarjevih delih sodrži, kakor tudi željo, da bi jih več sledilo. Ta priloga listova, ki je prezanimiva, se glasi:

„Tota continentia hujus Selavonici Majoris, translatio nempe Evangeliorum, vera et sincera cum praefationibus praecedentibus et postillis sequentibus, est saneta et christiana. Linqua tamen ipsa, seu prolocutio, quam auctor Selavonicus posuit, est quidem Selavonica, tamen aretata et constricta ad illam saltem Selavonicae linquae proprietatem, qua provinciae Styria, Carniola et Carinthia utuntur, ita quod si ista translatio legatur coram illis Selavis, qui in partibus regni Ungariae superioribus, in comitatibus Trichiniensi, Arvolypto et aliis vicinis morantur, parum aut ferme nihil sint intellecturi. Itidem de Polonis, Bohemis, Moravis, Russis, Moscovitis, Illiricis et his, qui circa Zagrabum sunt, sentiendum, quod videlicet translatio haec ab illis non intelligatur. Quin

proprietas etiam ipsius Styriae, Carniolae et Carinthiae linquae tam obscurae sunt, redditur et vulgus seu communis populus illarum provinciarum absque cognitione linquae Germanicae non sit intellecturus complura hic posita vocabula, seu quod non pauca sint, quae Germanicam potius, quam Selavonicam linguam sapiunt, prout sunt illa Vrshah, Gnada, Ferdamne, Trosht, Nouz, Leben, Erbizh, Lon, Ayde, Styra et alia multa, quae longe praestaret per totum ita reviderere et reddere, ut etiam absque Germanicae linquae cognitione quilibet illius linguagii homo possit intelligere ea quae dicantur.“

Dalje hoče recenzent mesto **zh** (= *č*) — *ch* imeti, mesto *z* — *s*, *Sz* za *ss*, *y* za *j*, *mudri* za *modri*.

Častna svedočba, koju kralj Maks Trubarju za njegovo pravo krščansko mišljenje, da ne rečem pravoslavnost, v onem pismu daje, nij samo za Trubarja, ampak tudi za potomstvo, namreč slovensko, prevažna. —

Drugi zveščič drugega dela novega testamenta, namreč pismo Korinčanom in Galačanom, je izišlo l. 1561, ostali deli sv. Pavla z Apokalipso pa kot 3. zveščič l. 1567 in konec novega testamenta l. 1577 kot 4. zvezek. —

Iz gore že omenjenih pogajanj med Vergerijem in Trubarjem oziroma prevoda sv. pisma na slovenski in hrvatski jezik smo videli, da se Trubar k rešenju take zadače sam nij čutil zmožnega, nego da je zahteval pomočnikov, ki bi obeh jezikov bili vešči. Tudi smo iz predgovora k II. delu njegovega prevoda novega testamenta zvedeli, da je vsled tega duhovnik Štefan Konsul iz Istre za prevajanje na hrvatsko bil najet.

Ta Konsul je bil iz Pinguenta pregnan in je zbežal v južno Nemčijo, kjer je do onega časa, ko je dobil nalogo Trubarjev novi testament na hrvatski jezik in v hrvatsko pismo prevajati, od pridigovanja in šolanja mladine živel. Brž ko je prvo delo dovršil, šel je Konsul z rokopisom v Metliko v „slovenske strani“ (windische Mark) in ga je tam nekojim zvedencem predložil. Ti so menili, da bi tak prevod božje besede lahko po vsej Dalmaciji poleg jadranskega morja, potem tudi Hrvatom, Bošnjakom, Srbom (Syrfen) doli do Carigrada razum-

ljiv in koristen bil in da bi se lahko tudi v kirilico (cirilsko pisavo) prepisal.

Iz slednjih besed in iz tega, da je Štef. Konsul l. 1560 v Nürnbergu, kamor mu je Ungnad ženo z otroci in pohištvo poslal, sam glagolske črke izlival, se brezdvjbeno razvidi, da je Konsulov rokopis glagolski spisan bil. Stroški, koje je K. pri tem imel, bili so mu iz avstrijskih žepov pomerjeni.

Iz spisov M. Valenčaka.

(Dalje pride.)

Šekspirov Trgovec beneški.

II.

Povest te Šekspirove drame je sledeča. V Belmontu je živela gospodična neprimerljive lepote in čednosti, z imenom Pórcija, dédinja neizmerne bogatstva. Oče pa, ki jej je zapustil vse to imetje, napravil je oporoko, da samó ta sme roko njegove hčere dobiti, ki iz enega treh raznih kovčegov potegne v njem zakleneno podobico Pórcije. Ali pogodbe snubačem so bile te: Pórcija ne sme nobenemu preje skrivnost kovčega odkriti; vsaki snubač, ki pravega kovčega ne pogodi, ne sme onega kovčega, pri katerem se je zmotil, obznani; tudi ne sme tak snubač kedaj več dekleta v zakon jemati in slednjič, brž po krivem izbranju Pórcijin dvor za vselej zapustiti. Vsaki snubač je pred ždrebanjem kovčega moral te pogodbe s častno svojo besedo zapriseči.

Lepota, modrost in čednost Pórcije zaznala se je po vsem svetu in

vabila viteze, kneze in junake, ki so trupoma potovali v Belmont, da si roko prelepe neveste izždrebajo. Ali nobenemu se to nij hotelo posrečiti, dokler pride pravi, in ta je bil plemenitaš beneški, Bassanio.

Bassanio, lahkoživni plemenitaš, ki je vse svoje premoženje v mladih letih potratil, iztuhta si, v Belmont potovati in svojo srečo poskušati; morda se mu sreča nasmehlja in na ta način se najlože in najbrže svojih dolgov otrese. Lep je, zgovoren, duhovit, še v dobrih letih, veselega srca. Neka slutnja mu pravi: idi tja; sreča ti bode ugodna in najbrž postaneš gospodar v Belmontu; potem odplačaš dolgove in se odkrižaš vseh upnikov.

Ali k takemu potovanju je trebalo denarnih sredstev, sijajnega spremstva in dostojne oprave. Da si vse to prikrbí, obrne se zopet k svojemu izkušenemu prijatelju Antoniju, trgovcu beneškemu, ki je daleč po svetu s svojimi ladjami tržil in Bassaniju

že mnogokrat iz raznih tisk bil pomagal.

Blaga duša Antonij, ko zve Bassanijevo nakano, je brž pripravljen, denar priskrbeti, in ker ga sam nima, izkuša svoje dobro ime prijatelju zastaviti, da si ta potrebnih novcev od koga drugega priskrbi.

Tak angelj-hudič v stiski je žid Šejlok (Shylock), ktereга glavni posel je, kristjanom denar na obresti posojati. Ali dobra zastáva mora biti, komur naj Šejlok denar posodi; kajti po njegovem načelu človek samó toliko veljá, kolikor plača, ali pa, če sam

ne more, kakov „dober“ prórok mesto njega; „dober“ pa je po Šejlokovem toliko kakor „imovit“. In takov je, barem po videzu, trgovec Antonio, čeravno je njegovo blágo vedno na „vagi“, ker končema so (po Šejlokovem mnenju) „ladje vendar le samo blanje, a mornarji samó ljudje“.

Imovitost móža, bolj pa še nekaj drugega pregane Šejloka, da obeta denar na njegovo ime Bassaniju posoditi. To „nekaj“ pa je bilo sovražtvo do Antonija.

J. Pajk.

(Dalje pride.)

Književnost in umetnost.

Na polju slov. literature se pokazujó zopet nekoji znaki večé živahnosti. Jaz mislim na „Maticó“, ktereј se barem nekoliko več rokopisov ponuja, nego preje. Vendar pak med temi spisi vedno še pogrešamo dovolj izvirnih. Meni se vidi, da slučaj nekaj preveč vlada v naših pisateljskih krogih. To tako razumevam, da Matičini pisatelji segajo brez pravega načrta po predmetih in da je težko najti kake glavne jih pri pisanju vodeče misli. Takó n. pr. eden želí Jul. Vernov „Pot okoli sveta“ predstavljati, drugi Manzoniјеvo povest „I promessi sposi“, tretji zopet „Hrvatsko“, četrti „Rusko slovnico“ družtvu pokloniti i. t. d. Izvirnega se jako malo ponuja. Po našem mnenju je to pri pisateljih, ki imajo prost čas in niso (kakor mi) žurnalisti kat' eksohén,

potrata móčij. — Programi „slovenskih“ gimnazij razve goričke letos nič niso obogatili slov. literature. — Varaždinska kralj. gimnazija je priobčila dva hrvatska spisa od znanih dveh slov. profesorjev (resp. ravnatelja): o potrebnosti poduka v fiziki od dr. Križana in „O realnoj gimnaziji“ od Fr. Bradáške. — Imenitna nova slovenska knjiga je A. Kodrov roman „Marjetica“, obsežajoč 251 strani, ravno izdan v zalogi g. pisatelja Kodra samega in tiskan v Pajkovej tiskarni. Ta roman ima toliko znamenitih momentov, da uže danes slov. občinstvo na-nj opozorujemo. Natanjo kritiko prinese naš list v kratkem času. Knjiga se za zdaj dobiva po 70 kr. v Pajkovej tiskarni (brez poštnine). Več o prodaji v prihodnjem listu. —

Listnica.

G. N. pri K. Hvala za poslano; sprejememo v list. Dali smo Vam posebej pisati. — g. Pod. v Č. Hvala za poslani početek. Izvolite izvršiti. Misel Vašega spisa

je jako pripravna. — g. Mil. Ali spíte? Oglasite se zopet! — g. Br. Ne moremo porabiti. — g. Š. v Sl. gor. Note nas zadržujejo pri stavljenju. Srčen pozdrav!